

TEINE MAAILMASÕDA

1. See Eesti ajalooski olulist rolli mänginud Soome poliitik oli ainus, kes hääletas 1940. aastal parlamendis rahulepingu sõlmimise vastu Nõukogude Liiduga. Alates 1942. aastast kasutas ta ajalehes Suomen Kuvalehti varjunime Pekka Peitsi. Kes?
2. See isik saabus 1942. aastal visiidile USAsse. Esimesel päeval avastas Valge Maja teener tema kotti lahti pakkides sealt suure kääru musta leiba, vorstirõnga ja püstoli. Hiljem kirjutas USA esileedi Eleanore Roosevelt: "Salateenistusele ei meeldinud püstolitega külalised, kuid sel juhul ei öeldud midagi. Mr ... mõtles ilmselt, et ta peab end kaitsma ja et ta võib olla näljane". Kes oli see Valges Majas viibinud kunagine terrorist?
3. Kui väga tahta, siis võib neid kahte pidada Eesti iseseisvuse kukutajaiks 1939.-1940. aastal. Just Boris Mahlstein ja Roland Kirikmaa olid need, kelle tegevus (tegevusetus) avas formaalselt tee Nõukogude sõjaväebaasidele 1939. aastal ja hilisemale okupeerimisele 1940. aastal. Mida tegid Boris Mahlstein ja Roland Kirikmaa?
4. Vene ajalookirjutus armastab rõhutada sakslaste ehmatust, kui pärast 1941. aasta sissetungi Nõukogude Liitu kohtas Wehrmacht tanke KV, missugust nad polnud varem näinud. Tank KV oli küll võimsa soomusega, kuid raske ja keeruline juhtida. Mida aga ülepea tähendas lühend KV?
5. Kui 1944. aasta oktoobris kohtus Winston Churchill Moskvast Staliniga, jaotati ka sõjajärgseid mõjusfääre. Tol kohtumisel oli arutusel vaid üks riik, kus Nõukogude Liit ei saanud kas enamust või poolt mõjust endale. Nimelt pakkus Churchill, et Nõukogude Liit võiks saada selles riigis 10 % mõjust ja liitlased 90 %. Mis riik?

LOODUS-GEOGRAAFIA

6. See saurus sai nime paleontoloog Peter Galtonilt 1978. aastal ja selle jäänused avastati ühe riigi territooriumilt, mille järgi sai see ka nime. Tegemist oli taimetoitlasest ..., kes võis kasvada kuni 1 meetri pikkuseks. ... elas hilisel triiase ja varajasel juuraajastul. Nagu öeldud, kattub sauruse nimi ühe eriskummalise riigi nimega. Kes?

7. Selle sügisel õitseva mugulsibultaimede emakasuudmeist toodetakse pulbrit, mida kasutatakse toiduvalmistamisel nii maitse- kui värvainena. Lõpptoodangu võltsijatega on käitunud ka väga karmilt: 1444-1456 maeti võltsijad Nürnbergis elusalt maha või põletati. Mis taim?

8. Rootsis tuntakse ühte populaarset seent (*Boletus edulis*) kuningliku nimega Karl Johan, praeguse Bernadotte'ide dünastia rajaja järgi. Mis seen sellist au on väärinud?

9. See USA lennuväebaas asub Gröönimaal, 1524 km kaugusel põhjanabast. Seda kohanime on erinevatel aegadel paigutatud erinevatesse kohtadesse, kuid vähemalt vormiliselt sai baas nime inuiti (eksimo rahvaste) esivanematelt.

10. See Rootsist veidi suurem piirkond on meedias viimasel ajal sageli esil olnud. Sealsed suuremad linnad on al-Fashir, Nyala, ja Geneina, seda on peetud ka meie kõigi algkoduks, kuid oma nime sai ta sultanaadina pärast 14. sajandit.

TEATER, MUUSIKA, KINO

11. Romantiline komöödia "Krahvinna Hongkongist" (1967) jäi selle tuntud filmimehe viimaseks režissööritööks. Ühtlasi oli tegemist vanameistri ainsa värvilise laiekraanfilmiga. Filmis mängisid peaosi Marlon Brando ja Sophia Loren, režissöör ise esines reisilaeva merehaige stjuuardi episoodilises osas. Kes?

12. Carlo Pedersoli (s 1929) osales ujujana Helsingi ja Melbourne'i olümpial, Itaalia meistriks tuli aga veepallis 1954. Kuulsaks sai ta paaris teise itaallasega, Mario Girottiga (s 1939), kellega kõige viljakam koostöö langeb aastatesse 1959-1994. Küsime nende esinejanimesid, millega nad kuulsaks said.

13. Nende 1969. aastal loodud animakangelaste pärisnimed on Staflik ja Spagetka. Missuguste nimedega tunneb neid rohkem meie avalikkus? Nende tuntumate nimedega on ilmunud ka raamat eesti keeles 2001. aastal.

14. Kes? Mängis SS-standartenführerit Hans Landat Quentin Tarantino filmis "Vääritud tõprad".

15. Ansambel?

SPORT

16. 1968. aasta Mexico olümpiamängudel võistelnud rootslane Hans-Gunnar Liljenvall oli esimene olümpiasportlane, kelle tulemus tühistati dopingu tarvitamise tõttu. Rootslase verest leiti 0,7 promilli alkoholi. Rootsi meeskond jäi ilma pronksmedalitest, Liljenvall ka 8. kohast. Mis alal Liljenvall võistles?
17. See Montrealist pärit jäähokivärvavaht on käimasoleval hooajal purustanud kaua püsinud NHL-i rekordeid. Detsembris sai temast NHL-is kõige rohkem mängu pidanud värvavaht. Mõni päev enne aastavahetust jõudis mehe nullimängude arv 105-ni. Küsitav on kogu oma NHL-i karjääri jooksul mänginud vaid New Jersey Devilsis, ta on kolmekordne Stanley karika võitja ning tulnud ka olümpiavõitjaks. Kes?
18. Vormel-1 võistlustel on läbi aegade üles antud vaid viis naispilooti: Maria Teresa de Filippis, Lella Lombardi, Divina Galica, Desiré Wilson ja Giovanna Amati, kellest on punkte (täpsemini 0,5) saavutanud vaid üks. Kes?
19. Selle dopingainega on vahele jäänud Mats Wilander (1995), Tom Boonen (2008 ja 2009), Andreas Goldberger (1997), Martina Hingis (2007), Javier Sotomayor (1999), jt.
20. Kergejõustiku EM-idelt 1934 ja 1938 naasid teatavasti kuldmedalitega Arnold Viiding ja Aleksander Kreek. Kuid kes eestlastest naasis pronksiga 1954. aasta EM-ilt (samuti kuulitõukes).

TEADUS-TEHNIKA

21. See uuskantiaaniks liigitatav filosoof (28.07.1874 Breslau – 13.04.1945 New York) on peamiselt tuntud möödunud sajandi ühe mahukama filosoofiaraamatu, “Sümboolsete vormide filosoofia” (1923-29) järgi. 1929. aastal valiti ta ka Hamburgi ülikooli rektoriks – esimeseks juudi soost ülikoolirektoriks Saksamaal. Eesti keeles on ilmunud tema teosed “Uurimus inimesest” ning “Keel ja müüt”. Kes?

22. Küsitav oli Nõukogude Liidu esimene mittesõjaväelasest kosmonaut ning ainus Nõukogude Liidu kosmonaut, kes ei kuulunud kommunistlikusse parteisse. Ametilt konstruktor, kuulus ta koos lendur Vladimir Komarovi ja arst Boriss Jegoroviga meeskonda, kes lendas 1964. aastal esimesel sarja Voshod kuulunud kosmoselaeval. Tema nime kannab ka üks kraater kuu tagaküljel. Kes?

23. Ehk mäletate seitsmekümnendatest Clint Eastwoodi kehastatud legendaarset korraloojat Harry Callahani alias „Dirty Harryt“, kes kasutas filmis tol ajal kõige võimsamat käsitulirelva, revolvril Smith & Wesson mudel 29, kaliibriga .44 magnum. Mis kaliibrit kasutab hetkel maailma kõige võimsam seeriatootmises olev käsitulirelv (vihje: revolver).

24. Mis lennufirma õhulaevu ehib selline sabakaunistus?

25. Seda auhinda hakkas 1989. aastal välja andma Rakvere rajooni Energia kolhoos, alates 2004. aastast jagab seda aga valitsus vastava komisjoni ettepanekul. Milline auhind?

AJALUGU-POLIITIKA

26. Toonane riigikontrolör Juhan Parts võrdles 2002. aastal Eestit Kesk-Aafrika Vabariigiga. Sellest riigist on tõesti "eeskuju" võtta: 1977. aastal läks valitseja kroonimise tseremooniale üks neljandik riigi tuludest. Ta kandis siis rüüd, kuhu oli tipitud 2 miljonit pärli, ning sai kahe miljoni dollarilise krooni, mida ehtis 138-karaadine teemant. Kaks aastat hiljem ta kukutati. Küsime valitseja nime?

27. Küsime aastaarvu

- Samuel de Champlain rajas Quebeci linna
- Püha Rooma keisririigi kaheksa protestantlikku vürsti ja 17 linna asutasid Protestantliku Uniooni
- Hispaanias asutati Oviedo ülikool
- Hollandi läätsemeister Hans Lippershey esitles esimest tänapäevast teleskoopi
- Hollandis kasutati maksmiseks esmakordselt tšekke
- Rootsi väed vallutasid Paide
- sündisid Orléansi hertsog Gaston, füüsik Evangelista Torricelli ja poet John Milton

28. Esmakordselt on ... kirikut mainitud 1267. aastal, mil Taani kuninga Erik V Klippingi ema annetas naistsisterslaste kloostrile patronaadiõiguse kiriku ja selle koguduse üle. On tõenäoline, et kiriku eelkäija võis samas paigas asuda juba 12. sajandil, mil sinna oli tekkinud skandinaavia kaupmeeste kaubahoov ja asula. Mis kirik?

29. Ungari keeli on linna nimeks Pozsony, saksa keeles on kasutusel olnud Pressburg. Uue kohaliku, tänapäeval tuntud ja eesti keeleski kasutatava nimekuju omandas linn alles Esimese maailmasõja järel. Tänapäeval on linnas umbes 428 000 elanikku. Mis linn?

30. Küsime heliloojat

KEEL JA KIRJANDUS, KUNST

31. Mihkel Muti esikromaan aastast 1982 kannab pealkirja “Hiired tuules”. Ühe eesti kirjaniku debüütnovellikogu (1911) kannab aga nime “Sääsed tormis”. Kes oli see poliitikahuvidega kirjanik (eluaastad 1886-1971)?

32. Eelmisel aastal sai ulmeromaani „Gort Ashryn. I osa. Enne viimast sõda“ eest Bernard Kangro kirjanduspreemia reservkolonelleitnant ja kirjanik Leo Kunnas. Kunnas pälvis sama romaani eest ka ulmeauhinna Stalker. Romaanitriloogia „Gort Ashryn“ teine osa alapealkirjaga „Sõda“ ilmus eelmise aasta detsembri alguses. Üks muudest kanalitest tuntud isik on aga illustreerinud selle romaani. Kes?

33. Näete maali “Kreeka motiiv” (1976). Kes on kunstnik?

34. Selle inimese töökohtadeks on wikipedia andmetel olnud:

Jalta Aleksandri Gümnaasiumi prantsuse keele õpetaja 1910–1911

Postimehe toimetuse liige 1912–1914

Tartu Kommertsikooli õpetaja 1914–1920 ja Tartu Ülikooli eradotsent 1919–1922

Saaremaa Ühisgümnaasiumi õpetaja 1920–1926

Tartu Ülikooli eesti keele lektor 1926–1933 ja Tartu tütarlaste ja poeglaste gümnaasiumi õpetaja 1926–1933

Tartu Ülikooli eradotsent 1933–1940

Hariduse ja Sotsiaalministeeriumi nõunik, koolide peainspektor 1934–1940

Kirjastuse toimetaja 1940–1941

Uppsala Ülikooli assistent 1944–1945

Stockholmi Ülikooli assistent 1945–1952

35. Tänapäeval on selle keele kõnelejaid umbes 700 000. Esimene raamat selles keeles (luulekogu) ilmus 1545. aastal, kuid ... keelseid sõnu ja fraase leidub varasemateski väljaannetes. Standard... keelt hakati looma alles 1960. aastail, see põhineb peamiselt Gipuzkoa ja Lapurdia murretel. Mis keel?

ELU

36. Muhus Simisti külas endises Vana-Tähvena talus on Eesti avalikkuses kuulsust kogunud Namaste söögikoht, mille omanik on soomlane Sikke Sumari. Mida aga üldse tähendab "Namaste" sanskriti keeles?

37. Eesti autoklubi liikmete sõidukite edetabelit juhtisid 1934. ja 1938. aastal ühe ja sama, 1903. aastal asutatud firma autod. Nendega sõitsid 1938. a näiteks šokolaaditööstur August Brandmann, tsemenditööstur Theodor Hansen, Eesti Panga president Jüri Jaakson, autoparandaja Julius Johanson, Soome aukonsul August-Alfred Kõva, riigi trükikoja juhataja Theodor Käärik, Mehhiko konsul Aleksander Puhk ja direktor Evald Puhk, rõivakaupmees Hermann Rõivas, laevakapten Oskar Tiedemann, jt

38. See rahaühik on olnud käibel alates 1953. aastast, vahepealse pausiga küll aastaist 1975-1980, mil riigis oli raha üldse keelustatud. Ta jaguneb 10 kakiks või 100 seniks. Jaanuaris võrdus 1000 seda ühikut 17 eurosendiga.

39. See monoteistlik usk sai alguse aastal 1844. aastal, leidis praeguse vormi 1863. aastal ja on levinud kokku 235 riigis ja territooriumil, neil on viis kuni kuus miljonit liiget. Nende kaks kõige pühamat paika on matmispaik Karmeli mäel ja pühamu Akko lähedal.

40. Kes laulab?

VARIA

41. Muusik Mikk Targo sai eelmisel aastal 50-aastaseks. Sellega seoses korrati ka fakti, et tema kirjutatud laul "One World" on jõudnud ühe maailma tippbändi repertuaari. Millise kuulsa bändiga on tegemist?

42. Neil isikutel on ühine perekonnanimi. Mis?

43. See on lauatenisereketi kumm, Harry Potteri üks luudadest, osaühing Eestis, paadimark, jope, kurgisort, värvitoon jne. Mis?

44. Seda igapäevast tarbeasja mainitakse väidetavalt esimest korda aastal 589, Hiina õpetlase Yan Zhitui ja aastal 851 ühe Koread külastanud araablase mälestustes.

14. sajandil toodeti seda asja kümme miljonit pakki aastas, peamiselt Hiina keisri tarbeks. 16. sajandil laseb François Rabelais oma raamatus Gargantual seda proovida ja jõuab järeldusele, et tegemist on kasutu asjaga. Läänemaailmas on ta laiemalt levinud alates 1857. aastast.

45. Küsime ravimifirmat, mille gripivaktsiini *Pandemrix* hankis tänavu ka Eesti. See Londonis peakorterit pidav firma sündis ühinemise teel 2000. aastal, 2008. aastal oli neil 103 000 töötajat ja käive 24,3 miljardit naela.

Jüri mäng 10.03. 2010. Küsimused: Historia; Erkki Bahovski [EB], Heiki Suurkask [HS] ja Janek Salme [JS]

1. Urho Kaleva Kekkonen [EB]
2. Vjatšeslav Molotov [EB]
3. Poola allveelaeva Orzel valvama pidanud tunnimehed [EB]
4. Kliment Vorošilov [EB]
5. Kreeka [EB]
6. Lesothosaurus [EB]
7. Safrankrookus [JS]
8. Harilik kivipuravik [HS]
9. Thule [HS]
10. Darfur [HS]
11. Charlie Chaplin [JS]
12. Bud Spencer, Terence Hill [HS]
13. Must ja valge koer [EB]
14. Christoph Waltz [EB]
15. Kiss [JS]
16. Moodne viievõistlus [JS]
17. Martin Brodeur [JS]
18. Lella Lombardi [HS]
19. kokaiin [HS]
20. Heino Heinaste [HS]
21. Ernst Cassirer [JS]
22. Konstantin Feoktistov [JS]
42. Kaliiber .500 (Smith & Wesson magnum) [EB]
24. Qantas (Austraalia rahvuslik lennufirma) [JS]
25. Wiedemanni keelea hind [HS]
26. (Jean-Bedel) Bokassa I [EB]
27. 1608 [HS] (või lähim aasta annab 1 p)
28. Oleviste kirik [HS]
29. Bratislava [JS]
30. Antonio Vivaldi [JS]
31. Karl Ast (Rumor) [JS]
32. Vahur Lauri [EB]
33. Ando Keskküla [JS]
34. Johannes Aavik [HS]
35. Baski keel [JS]
36. Aasias tervitus: kummardus Sinu ees, olgu valgus Sinuga [EB] (tervitus = 2p)
37. Buick [HS]
38. Kambodža riel [HS] (Riik annab 1 p)
39. bahai [HS] (ka babi = 2p)
40. Urmas Kruise [JS]
41. Earth, Wind & Fire [EB]
42. Kroes (modell Doutzen Kroes ja eurovolinik Neelie Kroes) [EB]
43. Nimbus [EB]
44. WC paber [HS]
45. GlaxoSmithKline [HS]